

Fıkıh

Abdullah KAHRAMAN*

NİKÂH

“Nikâh aile gibi kutsal yuvanın temel taşı ve meşruiyet sözleşmesidir. Birbirinin eksikliklerini tamamlayacak, derdine ortak olacak, hayatı beraber paylaşacak iki denk insanı bir araya getiren ve birini diğerine sadâkatle bağlayan bir bağıdır.”

Tarafların evlilik iradelerini ortaya koyup karı-koca olarak birbirlerini kabul ettiklerini açıkladığı her nikâh akdi artık geçerlidir. Yapılan ve geçerli olan her nikâh sonucu ne ise onu doğurur. Taraflar artık karı-koca olurlar. Bu evlilik sonucunda erkeğin hanımına mehir vermesi gerekir.

Nikâhın Tanımı ve Anlamı Nedir?

Fıkıh kitaplarında nikâhın değişik tarifleri yapılır; bunlar arasında çok basite indirgenen ifadelere yer verilenleri de vardır. Bu tarifler de teknik olarak doğru bulunup savunulsa da, nikâhın mahiyetini, ağırlığını, hikmetini kuşatıcı değildir. Bu tarifler nikâhı, belli bir mal (mehir) karşılığında kadının cinselliğine sahip olmak diye ifade ederler. Gerekçe olarak da bu tariflerin kölelik anlaşmasıyla nikâh anlaşmasını ayırmak için yapıldığı söylenir. Yani bir kadını nikâhı altına alan onun şahsını değil aslında kadını özelliğine sahip olmuş olur. Dolayısıyla, “Nikâh akdi, kadının kocaya hizmet etmesini, ev işleri yapmasını mecburi kılmaz.” denilir. Halbuki bu tariflerde yer alan kadını özellik nikâh akdiyle sahip olunan şeylerin çok küçük bir kısmıdır. Üstelik akitler içerisinde önemli bir yeri bulunan ve bir yönüyle ibadet olan nikâhın mahiyetine de çok uygun düşmemektedir. Nikâhı bu şekilde tarif eden fıkıh âlimleri kendi dönemlerinin örf-adet ve sosyal yapısından etkilenmişlerdir. Fıkıh âlimleri içerisinde nikâhı farklı ifadelerle ve olması gerektiği gibi tarif edenler de vardır.

Hanefi hukukçusu Serahsî, nikâhı “hayat ortaklığı meydana getirmek üzere eşleri tek bir vücut gibi birbirine bağlayan bağ” olarak ifade etmiş ve daha sonra, nikâhın taraflar için maddî ve

mânevî yararlar sağlama amacının bulunduğunu, cinsel arzuları tatminin nikâhın öncelikli hedeflerinden olan neslin sürdürülüp korunması gayesine hizmet eden bir vasıta olduğunu belirtmiştir.¹

Musa Cârullah da yapılan nikâh tarifleriyle ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir: “Nikâhla ilgili ‘erkeği kadının ırzına sahip kılan akittir’ şeklinde yapılan tanımlar nikâhın kutsal değerini, yüce kadrini düşürmekte, erkeklerin nazarında hatunların, hatunların nazarında er-

keklerin saygınlığını yok etmektedir. Oysa nikâh, müşterek bir hayat sözleşmesi, ebedi bir hayat arkadaşlığı anlaşmasıdır.”²

Nikâh Neden Önemlidir?

Nikâh aile gibi kutsal yuvanın temel taşı ve meşruyet sözleşmesidir. Birbirinin eksikliklerini tamamlayacak, derdine ortak olacak, hayatı beraber paylaşacak iki denk insanı bir araya getiren ve birini diğerine sadâkatle bağlayan bir bağdır. Nikâh aileyi kuran, her anı ve her hali ile beraber yaşanan hayatı ve ilişkileri gayrimeşrulukta kurtarıp meşruyet kazandıran ve sağlıklı nesiller yetişmesini sağlayan temel taşıdır.

Taraflara Yüklediği Sorumluluk Nedir?

Nikâh çok önemli bir sözleşme olduğu için sadece fıkıh kitaplarında yer alan zâhirî şartların yerine getirilmesiyle oluşacak bir sözleşme değildir. Her şeyden önce taraflar nikâha, onun yüklediği sorumluluğa ve bunun getireceği sonuçlara rûhen de hazır olmalıdırlar. Meselâ, erkek baba, kız da ana olmak için, gerekli donanım hazır olup olmadığını gözden geçirmelidir. Çocuk sahibi olduğu zaman ona vermek durumunda olduğu şeyleri hazırlamalıdır. Evlilik taraflara pek çok sorumluluk yükler. Her şeyden önce karşılıklı saygı ve sevgiyi, zulmetmemeyi, küçümsememeyi, hor görmemeyi, nikâhın bir kölelik anlaşması olmadığını öğretir. Nikâh bir baskı aracı değildir. Nikâh yoluyla baskı evliliğin hikmetine aykırıdır. Sekînet, muhabbet, meveddet, rahmet ve yüce anlamıyla aşk bu akdin temel hikmetleridir. Bunlar arasında baskı ve zulüm yoktur. Hiçbir kadının kendisine zulüm ve baskı yapılsın diye bir sözleşme yapmaz. Aynı şekilde hiçbir erkek hayatını zehir edecek bir eşle beraber olmak için nikâh masasına oturmaz.

Boşanmalar Neden Artıyor?

Üzülerek ifade etmek gerekir ki, günümüzde Müslüman aileler arasında da boşanma oranları gittikçe yükselmektedir. Bunu geleneksel Müslüman ailenin çözülmesi olarak değerlendirenler de vardır. Gerçeği inkâr etmek, problemi görmezlikten gelmek bizi doğruya götürmez. Gerçekle yüzleşmek ve çözüm yollarını aramak daha doğru bir yöntemdir. Boşanma oranlarını anlamak için birkaç temel tesbit yapmak gerekirse şunlar söylenebilir: Boşanma çoksa sağlam evlilik yok demektir. Sağlam evliliğin en temel unsuru, tarafların sorumluluklarını bilerek ve evliliğin getireceği sonuçları düşünerek, ilişkilerine maddî çıkar taşımayan ve adına “aşk” denilen sırlı sevgiyi katmaktır. Namazda huşu ne ise tarif ettiğimiz yüce anlamıyla nikâhta aşk da odur. Bu gün bir çok kavram gibi çok derin ve mânâlı kavram olan “aşk”ı da yozlaştırıp içini boşalttılar ve basit duygularla doldurdular; sadece cinselliğe indirgediler. Bizim kullandığımız “aşk” tabiri kesinlikle magazin dünyasında kullanılan anlamda değildir. İşte bu anlamda aşk taşımayan evlilikler uzun ömürlü olmamaktadır. Ya bir menfaate, ya gönül eğlendirmeye, ya şehveti tatmine dayalı olan evlilikler bunlar bitince sona ermektedir.

Boşanmaları artıran ikinci etken tarafların denk olmayışıdır. Denklik (fıkıh tabiri ile küfüv olma) genelde kız ve erkekte aranmakta ise de, sosyolojik veriler ailelerin denkliğinin de evliliğin uzun ömürlü olmasında etkili olduğunu göstermektedir. Yani çok taraflı denklik daha sağlam evlilik meydana getirebilir.

Boşanmalarda Velilerin Rolü Var mıdır?

Fıkıh alimlerinin çoğu nikâhta velinin izin

ve yetkisini şart koşmaktadırlar. Ebû Hanîfe buluş çağına ermiş olan kadının ve kızın kendi kararını velîsiz verebileceği görüşündedir. Ama genel olarak evlilikte velâyet kurumuna önem verilmiştir. Bunun sebebi, hayat boyu birlikteliği başlatacak olan evlilik kurumunun gerekli araştırmalar neticesinde sağlam temeller üzerine kurulmasıdır. Telif edilmesi ve geri dönülmesi âdetâ imkansız olan hataların önceden görülüp önlenmesinde; diğer taraftan evlenecek olan şahısların ailelerinin birbirlerini tanıyıp kaynaşmasında velînin önemli rolü vardır. Ancak boşanma olaylarıyla bu görüşleri beraber düşündüğümüz zaman, karar yetkisini tek başına kararı velîye vermek de kadına veya erkeğe vermek de ciddi problemler doğurmaktadır. Velîsi tarafından zorla evlendirilen kadının mutluluğu yakalayamadığı gibi, velîsinden izinsiz evlenen kadınlar da ailelerini hiçe saydıkları için problem yaşamaktadırlar. En doğrusu evleneceklerin evlilik kararını ailesiyle beraber vermesidir.

Nişan Esnasında Kıyılan Nikâhlar Bağlayıcı mıdır?

Tarafların evlilik iradelerini ortaya koyup karı-koca olarak birbirlerini kabul ettiklerini açıkladığı her nikâh akdi artık geçerlidir. Yapılan ve geçerli olan her nikâh sonucu ne ise onu doğurur. Taraflar artık karı-koca olurlar. Bu evlilik sonucunda erkeğin hanımına mehir vermesi gerekir. Nişanla vaad seviyesinde olan hukûkî ilişki artık akde dönüşür. Taraflar tam anlamıyla hukûken ve dinen karı koca olurlar. Onlara sınırlama getirilemez. Yoksa bazı ilişkileri nişan nikâhıyla bazılarını ise evlilik nikâhıyla serbest bırakma diye bir şey yoktur. Yani yarım, tam ve çeyrek nikâh olmaz. Bunun için de taraflar serbest gezip dolaşsınlar diye nişan nikâhı şeklinde bir nikâh yoktur. Bu sebeple nişanda kıyılan nikâhlar bazen çok önemli problemlere sebep olmaktadır. Özellikle kız tarafından bozulan nişanlardan sonra erkek, kızı boşamamakta direnmektedir. Anlam-sız ve hukuksuz inatlar yapmaktadır. Bunun çözümlü nişanla evlilik arasını kısa tutmak ve nişan esnasında nikâh kıymamaktır.

Erkeğin Kadını Boşamayıp Nikâhı Baskı unsuru Olarak Kullanma Hakkı Var mı?

Erkeğin böyle bir hakkı yoktur. Nikâh gönüllü bir akit olduğu için zorla devam ettirilmesi dine ve hukuka aykırıdır. Özellikle kadına karşı evliliğin gerektirdiği hiç bir görevi yerine getirmeyip kendisi başkasıyla evlenen erkeklerin böyle bir hakkı yoktur. Bu problem daha çok nikâhı resmî kayıtlara geçirmeyip şeklen dinî kurallara göre evlenen ve anlayamayanlar arasında yaşanmaktadır. Bu durumda olanlar, kocaları boşamasa da, kendilerini evlendirenlerin hakemlikleriyle boşanabilirler. Bu durumda hakemler mahkeme hakiminin fonksiyonunu ifa ederler.

Gizli Nikâh Geçerli midir?

Özellikle üniversitelerde, Hanefi mezhebine göre oluyor diye, anne babanın dahi haberi olmadan nikâh yaptırılıyor. İlan edilmeyen ve sadece evlilerle onların ayarladığı şahitler arasında kalan nikâhlar dinen ve hukuken geçersizdir. Bu nikâhlar her şeyden önce, nikâhta aleniyet ilkesine ve nikâhın ilan edilmesini emreden Hz. Peygamber (s.a.v)'in talimatına aykırıdır. Aynı zamanda velîden habersiz yapılan nikâhlar fıkıhçıların çoğuna ve tercih edilen görüşe göre geçersizdir. Böyle bir nikâhla evlilik yaşayanların ilişkileri gayri meşrudur.

Dipnot

* Prof. Dr.

1 Serahsî, *Mebûsât*, IV/192

2 Cârullah, Musa, *Hâtûn*, Ankara, 1999, s. 63-64.

